

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Zondag 26 Februari 1911. N°. 1730.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van het blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Dinsdag's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangenomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. Advertentie: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elke regel meer f —.20. Aanvragen en vermelding van liefdegaven f —.12 per regel.

Van de Voleinding.

VII.

Die van Cöres zegt: Hij is mijn heider, en hij zal al mijn welgevallen volbrengen; regende ook tot Jerusalem; Word gebouwd; en tot den Tempel; Word gegrond.

Jesaja 44: 28.

Met het oog op de Profetie moet altoos eenerzijds vaststaan, dat onder de bedeeling der Wet Israel in de schaduwen wandelde en dat eerst in Christus de waarachtige Hoogepriester, de waarachtige offerande, en het waarachtige Helligdom geopenbaard is. Christus was priester, offer en tempel tegelijk in zijn eigen heiligen persoon. Immers leest ge in de Schrift: 1°, dat de Christus de Priester was naar de ordening van Melchizedek, 2°, dat de Christus was het Lam dat de zonde der wereld wegneemt, en 3°, dat de Christus van zichzelf sprak: „Breek dezen tempel af en ik zal hem in drie dagen weder opbouwen. Met den Hebreërbrief belijden we daarom, dat de Wet slechts had „een schaduw der toekomstige dingen“, en dat de volkomenheid eerst in Christus verscheen. Nooit echter mag dit in zulk een zin verstaan, alsof in Israel slechts een onwezenlijke schijnvertoning bestaan had. Hiertegen tocht getuigt het feit, dat de bedeeling van Mozes en de Profeten door God zelf was ingesteld. De eeuwigdij-geestelijken, die geheel in de mystiek opgaan, hebben 't zoo wel voorgesteld, en in verband hiermee geheel den afloop der laatste dingen aangetrokken op de zaliging der ziel, zonder aan de wederopstanding des vleesch of de wederkomst des Heeren veel te hechten, maar de Schrift leert het ons wel anders. De Schrift houdt steeds aan beide streng vast, zowel aan de zichtbare als aan de onzichtbare schepping, en kan het eindpunt niet vinden, eer beide in heilige harmonie verheerlijkt zijn. Hiermee in verband bestaat de Openbaring in oud en nieuw Verbond dan ook volstrekt niet alleen uit geestelijk vermaant, uit woordelijke mededeeling en uit geestelijke bevruchting, maar evenzoo uit wonderen daden en werken, uit uitwendige handelingen en uit inzettingen en stichtingen die aan tijd en plaats gebonden zijn. Altoos het zienlijke en het onzienlijke saam; iets wat niet alleen geldt van hetgeen aan Israel in zijn land geestelijke toekwam, maar evenzoo van Israel en van dat land zelf. We waagden het daarom, Israel op zijn heilige erve een oase te noemen die in het midden der volkeren was ingeschoven, en we meenden recht tot die voorstelling te hebben, omdat de Schrift zelf, zij het dan in een ander beeld, dezelfde gedachte uitspreekt. Neem slechts wat ons in Micha 5: 6 v.v. betuigt wordt. Daar toch lezen we: „Jakobs overblijfsel zal zijn in het midden van vele volken als een dauw van den Heere“. En om wel te doen uitkomen, dat hiermee bedoeld wordt op den hemelschen oorsprong van deze oase, volgt er op: „als droppelen op het kruid, dat naar geenen man wacht, en geen menschenkinderen verbeidt“. Een gedachte, die in het volgende vers dan weer in een ander beeld optreedt, als het heet: „Ja, het overblijfsel van Jacob zal zijn onder de heidenen, in het midden van vele volken, als een leeuw onder de beesten des wouds“. Zoo was het naar Gods oorspronkelijke instelling geweest, zoo hield 't op te zijn na de insluiting van het afgodisch bederf, maar zoo zou het weer worden in het geredde overblijfsel. Dit overblijfsel van Israel zou als de dauw uit den hemel zijn; maar hoe hemelsch ook het karakter dezer bedeeling zou wezen, toch zou ze aan het geslachtelijke en aan het plaatselijke in Israel verboden blijven, ja er uit opkomen, want de inleiding tot dezen tweeden gelukstaaf verwijst naar Bethleem lag, en hiermee naar het huis en geslacht van David, uit wiens afgehouwen tronk de Messias als een nieuw rijk zou uitspruiten.

Hoe hoog dan ook de openbaring van Christus klimme, nooit wordt deze oorsprong uit Israel verzaakt, en nog op Patmos wordt de Christus verheerlijkt als de „worstel Davids“. Geheel de voorstelling van het Rijk uit de dorre aarde of van den afgehouwen tronk, en zoo ook de beelddespraak van de Spruite, die gedurig terugkeert, hangt hiermee rechtstreeks saam. De wortel van de plant is niet een beelddespreukig versiersel, maar de wezenlijke oorsprong waaruit de plant opkomt. Toont nu de Schrift ons, dat Christus opkomt uit David, uit Jesse's huis, uit den stam van Juda, uit Jacob, uit Isaac, ja uit Abraham, en door Abraham heen uit Adam en Eva, opdat

het hun aan te zeggen, dat ze bouwen op de bedriegerijen van hun eigen hart. Dat al wat ze voortbrengen, niets dan of inbeelding of bedrog is. Dat hun geen gericht hoegenaamd is ten deel gevallen. Dat God hun in dien vorm niet verzeuen is. Dat de Heere niet tot hen gesproken heeft. En dat ze het volk door de bedriegerijen van hun eigen hart misleiden en op het dwaalspoor voeren. In niets nu zoo sterk als juist in deze ontmaskering van de valsche profeten en profetessen ligt de waarborg voor de waarachtige openbaring, die aan de echte profeten ten deel viel. Scherp vooral komt dit uit in Ezechiel 13: 2—8, waar het heet: „Menschenkind, profeteer tegen de (valsche) profeten Israels, die profeteeren: „Hooft des Heeren woord“. „Zoo toch zegt de Heere HEERE: Wee over die dwaas profeten, die hunnen eigen geest nadenken, en hetgeen zij niet gezien hebben. Uwe (valsche) profeten, o Israel, zijn als vossen in de woeste plaatsen. Gij zijt in de bressen niet opgetreden, en hebt den muur niet toegemurd voor het huis Israels, om in den strijd te staan, ten dage des Heeren. Zij zien ijdelheid en leugenachtige voorzeggingen, die daar zeggen: De Heere heeft gesproken; daar de Heere hen niet gezonden heeft; en zij geven hopen van het woord te zullen bevestigen. Ziet gij niet een ijdel gezicht, en spreekt eene leugenachtige voorzegging, als gij zegt: De Heere spreekt; daar Ik niet gesproken heb? Daarom, zoo zegt de Heere HEERE: Omdat gijlieden ijdelheid spreekt, en leugen zijt; daarom, zie, Ik wil aan u, spreekt de Heere HEERE. Dat nu de ongelooftige geleerden nochtans juist dit beeld van de valsche profeten op de echte profeten toepassen, is te verstaan. Zij willen, wat het ook koste, het geloof aan de waarachtige openbaring die aan de echte profeten ten deel viel, wegcijferen. Maar op dit standpunt kan en mag geen geloof zich plaatsen. Het onderscheid tusschen de verzenners uit hun eigen geest en de geïnspireerden door 's Heeren Geest, is daarom in de Schrift zelf zoo overduidelijk uitgesproken. Wat door de profeten als inspiratie van Hooger wordt voorgesteld, blijft ons een openbaring, een openbaring niet uit de profeten zelfe opgekomen, maar hun door God ingegeven. En juist daarom gaat het niet aan, te zeggen, dat de wijze waarop de profeten het toekomstige heil steeds aan het geslachtelijke en plaatselijke in Israel verbinden, slechts menselijke vorm is en voor ons geen betekenis heeft. Als er in Jeremia 31: 31 staat: „Ziet de dagen komen, spreekt de Heere, dat Ik met het huis van Israel en het huis van Juda een nieuw verbond zal maken“, en als er dan de heerlijkste openbaring van het nieuw opgerichte verbond op volgt, dan mag men niet zeggen, dat die bijvoeging: „met het huis van Israel en het huis van Juda“, verzinzel van den profet was. Neen, het vormt een inklevend deel van de openbaring zelfe, en die openbaring is zoo en niet anders door Jehovah zelf gegeven. Als er in Jeremia 38: 18 staat: „Ziet, ik zal de gevangenis der tenten van Jacob wenden, en de stad zal herbouwd worden op haren hoop, en het paleis zal liggen naar zijn wijze; zijn zonen zullen zijn als eertijds en zijne gemeente zal voor mijn aangezicht bevestigd worden, en zijn Heerlijke zal uit hem zijn, en zijn Heerscher uit het midden van hem voortkomen, en Ik zal hem doen naderen, en hij zal tot mij genaken, spreekt de Heere, en gij zult mij tot een volk en Ik zal u tot een God zijn“, — dan gaat het niet aan, deze binding van het heil in Christus aan Israel eigenlijk als een onnauwkeurige voorstelling van den profet op te vatten. Immers het is de Heere, die het alsoo gesproken heeft. En evenzoo als het in Jeremia 33: 14 heet: „Ziet de dagen komen, spreekt de Heere, dat Ik het goede woord werkelijken zal, dat Ik tot het huis van Israel en het huis van Juda gesproken heb. In die dagen en te dien tijde, spreekt de Heere, zal Ik aan David eene Spruite doen uitspruiten, en hij zal recht en gerechtigheid doen op aarde. In die dagen zal Juda verlost worden en Jerusalem zeker wonen, en deze is die haar roepen zal: „Jehovah is onze gerechtigheid“, — dan heeft niemand het recht om al wat hier van Juda en Jerusalem, in verband met het heil der nieuwe bedeeling, gezegd wordt, enkel voor een wijze van uitdrukking van den Joodschen schrijver te verstaan; want het staat letterlijk zoo in de profetie die Jehovah aan zijn profet gaf.

Natuurlijk moet toegevoegd worden, dat de Heere zich in zijn openbaringen ook schikte naar de bevattingsvermogen der profeten. Op zichzelf ware het denkbaar geweest dat de Heere zijn openbaringen in een geheel vreemde taal had doen uitgaan, die voor de profeten onverstaaenbaar ware geweest. Het had een openbaring kunnen zijn in

het Chineesch of in het Mongoolsch. Doch dan zouden de profeten ze niet hebben kunnen vertolken, want ze verstonden die talen niet. In zoverre was de profetie derhalve gebonden aan de taal van het heilige land. En zoo nu ook kan men ten deele zeggen, dat de Heere onze God zich in zijn profetische openbaringen ook aansloot aan de voorstellingen die de profeten zelfe bezaten. Vandaar het aanmerkelijk verschil tusschen den vorm der profetie bij Jesaja en Micha, bij Amos en Jeremia, bij Ezechiel en Zacharia. Elke profet blijft in zijn persoonlijkheid. Die persoonlijkheid hadden ze van God zelf ontvangen, en toen God zijn profeten uitverkoos, koos Hij ze uit naar gelang Hij zelf deze mannen op het profetisch ambt had voorbereid. Dit nu geeft aan de onderscheidene profeten een geheel uiteenlopend karakter, en maakt, dat ze elk voor zich in een eigen vorm profeteeren. Hun taal is Oostersch, hun beelddespraak is Oostersch, hun wijze van voorstelling hangt saam met de omgeving waarin ze verkeerden, met hun stand, hun opvoeding, hun beroep. Amos was een herder, Jesaja een man van hooge verstandelijke ontwikkeling. Vandaar dat Amos' taal uiterst eenvoudig is, die van Jesaja hoog van toon en stijl. Doch al spreekt het nu vanzelf, dat God de Heere bij het roepen van deze profeten tot het openbaringswerk, en bij het geven van zijn openbaringen, zich daarnaar voegt en schikt, en ze niet tot dicteer-machine verlaagt, maar ze neemt als levende personen, — toch mag hieruit nooit worden afgeleid dat dit ooit oorszaak zou kunnen zijn, alsof hetgeen hun geïnspireerd werd, valscheijlke alsoo in verkeerden vorm zou zijn gegoten. Er mag en moet met dat tijdelijke en persoonlijke in den vorm der profetie gerekend worden, maar nooit mag gezegd, dat deze gestadige binding van het toekomstige heil en van de bedeeling van Christus aan den Israelitischen vorm, misleidend zou zijn geweest. De wijze van uitdrukking, waardoor die band gelegd werd, moge nader onderzoek vereischen, maar de hoofzaak, dat de band, die het Nieuwe Verbond aan het Oude Testament hechtte, wezenlijk en van God gewild, en altoos bedoeld was, mag nimmer uit het oog worden verloren. Integendeel, die band had betekenis in Gods oog, betekenis voor de profetie zelfe, en heeft zoo ook betekenis voor ons, tot in de voleinding. Men mag daarover uit dien hoofde niet heenlezen, als dacht men: nu ja, dat drukte Jeremia of Ezechiel alzo uit, maar voor ons heeft alleen de geestelijke betekenis waarde. Want wel is het ter laatste instantie om die geestelijke betekenis te doen, maar dit geestelijke is naar Gods bestel, en juist met het oog op de voleinding nooit geheel van den stoflijken vorm los te maken; een licht te verklaren neiging, waaraan zelfs onze Kanttekenaren, in hun korthed, wel eens te veel hebben toegegeven. Niet dat ze dit zoo bedoelden, maar de korthed verleedde hen er toe. En ook mag men hierbij niet vergeten, dat het misbruik door Roomsche schrijvers vaak gemaakt van den luisterrijken vorm der oude bedeeling, om deze op hun kerkelijke voorstelling over te brengen, er vanzelf in den tijd der Reformatie soms toe brengen moest, om dien oud-Israelitischen vorm geheel op zijde te schuiven.

Overanderlijk houdt de profetie zelfe steeds vast aan het beding, dat de toekomstige ontwikkeling van het heil, hoe hoog ook in het geestelijke optijgende, geen oogenblik los mag worden gemaakt of gedacht van hetgeen staat te gebeuren in het uitwendige leven. De ziel blijft roepen om het lichaam. De koning om zijn troon. De schuld om haar essentiële offerande. De gelukzaligheid om een plaats waar ze zal genoten worden. De mensch om een nieuwe wereld. Deze aarde om haar toekomst. De einduitkomst van 's menschen lot om de einduitkomst van heel het scheppingswerk. En deze band nu, die het onzienlijke aan het zienlijke, het geestelijk-inwendige aan het uitwendige ook in het eind der dingen zal verbinden wordt steeds afgeleid uit Israel, en uit wat God in Israel had besteld. Bekend is de profetie waarin aan Jeremia gelast werd, een akker te koopen, van dien koop een koopbrief op te maken, en dezen koopbrief door getuigen en door bezegeling te doen bevestigen. Die last werd hem gegeven op een oogenblik, dat schier niemand meer geloofde dat in het verwoeste land zulk een koop van een stuk grond nog waarde zou hebben. Die koop moest Jeremia alzo niet maar heimelijk, doch publiekelijk doen, om hierna uit te spreken, dat Israel's toekomst volstrekt niet verloren was, en dat de grond van het land wel degelijk weer waarde zou erlangen. Aan zoo iets nu zou wie de profetie louter geestelijk wil opvatten, niet gedacht hebben; maar voor wie in de profetie den bestendige band tusschen het inwendige en uitwendige weet te waar-

deeren, ligt juist in zulk een last als Jeremia ontving, het afdoend en voldoende bewijs, hoe in Gods bestel de profetie den band tusschen het geestelijk heil en het uitwendig geluk nimmer uit het oog verloor.

Nu moet hierbij niet minder scherp in het oog worden gehouden, dat de profetie in Israel, althans bij de oudere profeten, altoos tweerlei toekomst geldt, en dat de profetie van deze tweerlei toekomst steeds de ééne in de andere worden geschoven. In de dagen van Jojakim en Zedekia ging, na Israel, ook Juda geheel ten gronde. Het scheen met de heilige erve gedaan te zijn. Het volk ging in ballingschap, Davids huis werd vernederd en scheen een afgehouwen tronk, Jerusalem werd verbrand, de tempel neergehaald, en de heilige erve geheel verwoest. Dit nu had ten gevolge, dat de profetie zich destijds allereerst richtte op de aankondiging, dat deze ballingschap einde zou nemen, dat Cöres het volk naar zijn erve zou terugvoeren, dat de heilige erve weer zou worden bewoond, en dat de tempel zou worden herbouwd. Maar nu is het eigenaardige, dat deze profetie van de herstelling van den Joodschen volksstaat, zich bijna nooit tot wat in de eerste eeuwen te komen stond, bepaalt, maar bijna altoos deze herstelling van Israel in rechtstreeksch verband zet met het heil dat in Christus komen zou. Er wordt schier altoos in één adem gesproken van den terugkeer uit Babel, met de wederopbouw van Jerusalemstempel, en van het weer komen van Davids huis tot macht en heerschappij door de Spruite in wie het huis van David weer zou opleven. De profetie van Israels terugkeer uit Babel en de profetie van den Messias vormen steeds één geheel, en in die Messiaansche profetieën wordt dan altoos gedeeld op het geestelijk heil, op de toebrenging der volkeren, en zelfs op hetgeen bij de wederkomst des Heeren ten slotte heel het werk Gods tot zijn voleinding zou brengen. Het is al één vergezicht dat geopend wordt, maar dat dioramaatich in verschillende tafereelen gedeeld is, en die tafereelen het één op het ander doet volgen. Israel wordt op zijn erve hersteld; straks komt de Messias; die Messias wijdt het nieuw Verbond in door zijn offerande; het heil gaat uit Israel de wereld in; de volkeren bekeeren zich; elke tegenstand die opkomt, wordt verbroken; en ten slotte zien we heel, heel in de verte iets van een nieuwe aarde, die eens onder den nieuwen hemel bloeien zal. Maar altoos begint dit vergezicht met het punt waarbij de profet zelf staat. Voor wie optreedt vóór de ballingschap, gaat dit vergezicht uit van de aankondiging van de Babylonische ballingschap. Voor wie onder die ballingschap leeft, gaat ze uit van den terugkeer uit de ballingschap. En voor wie leeft na de herstelling van Israel als volk, gaat ze uit van den toen ontstane toestand, om daarna rechtstreeks op Christus te zien. Dit zijn de twee stroomingen in de profetieën, de ééne naar den tijd ingedeeld, de andere door het uitzicht op het eeuwige tot één geheel samengevat.

Dit laatste nu is door de Joden na hun terugkeer uit Babel niet verstaan. Meer zelfs nog in Juda dan in Galilea hield Israel op in zijn eeuwige bestemming en roeping in te leven. De afgoderij had men overwonnen. Van terugkeer tot de vroegere afgodische diensten hoorde men niet meer. Doch te meer maakten ze hun tijdelijk bestaan als volk los van de geestelijke betekenis, die Israel voor de wereld en voor het Godsrijk had. Het was veel meer de Joodsche volksstaat dan het Godsrijk, dat ze op het hart droegen. De geest verstaende in de letter. Het inwendige ging in het uitwendige op. Wat hieldenmoed ze dan ook onder de Maccabeën betoond hebben, losgemaakt van hun geestelijke roeping konden ze geen onafhankelijke volk meer blijven. Achtereenvolgens zijn ze dan ook door de volken overheerd, tot ook de Joden ten leste voor de macht van Rome's keizer buigen moesten.

Doch onderwijl ging Gods werk door, en glug het vergezicht der profetie steeds meer in vervulling. De Messias verscheen, niet om den Joodschen volksstaat in zijn uitwendige vorm te bestendigen of te verheerlijken. Integendeel, toen Israel in zijn afval tegen zijn Messias koos, scheide zich het werk van den Messias van het Joodsche toenmalig streven geheel af. De uitwendige vorm, gelijk die toen bestond, moest daarom worden prijs gegeven. Wel niet als volk, maar dan toch als staat ging Israel onder, en het Koninkrijk der hemelen vestigde zich op de bouwvallen van het Joodsche rijk. Reeds weinige jaren na de hemelvaart van den Messias werd Jerusalem door de Romeinen verwoest. Maar de geslachtsband die den Messias aan

845
N
17.
65.
or.
niekoers.
loyd.
hen
nië.
una Vigo
ebr. 26 Febr.
e Buenos Ayres
18 Maart
Rio de Janeiro
30 Maart
e Buenos Ayres
7 April
es „Realloyd“
lam.
Londen.
te 8 uur in
lotte Street,
Londen S. W.
iteit.
e Halfweg f 26;
ardekop (Z. A.)
d uit Deventer
f 33.50; door
lmeo f 42, uit
uit Vroomshoop
f 71; door den
f 42.
n heer J. Kals-
a in de collecte
n f 1.50.
ol. faculteit);
e Nieuwepeke-
te Wildervank
te Oostwedde
maal f 2.27; te
2.50; te Emmen-
f 3.121/2;
te Erveen f 4.031/2;
renkelen f 8.71;
lden f 4.40; te
f 2.221/2;
te Arens f 3.91;
te Burg A. f 15.15;
3.211/2; te Oost-
5.52; te Oost-
5.52; te Oost-
te Westkapelle
Kralingen f 33.
ardekop (Z. A.)
ntie „Friesland“
100; door den
en Mej. G. te
ARLE Jr.
nningmeester.
bladen
gens
ze gelezen
en voor de
ons van de
ig; daarmede
rk.
den wagen
rrij:
ARLE.

Israel en David verbond, werd daarmee geen oogenblik losgelaten. Aan Jeruzalem wordt de scheidsbrief gegeven, als Jezus zegt: „Jeruzalem, Jeruzalem, hoe menigmaal heb ik uw kinderen willen bijeenvergaderen, gelijk een hen haar kicken bijeenvergaderd, maar gij hebt niet gewild. Zie uw huis worde u woest gelaten!"; maar dan volgt er onmiddellijk op, dat dit niet altoos zoo blijven, doch slechts duren zal tot het oogenblik waarop zij zeggen zullen: „Gezegd is hij die komt in den naam des Heeren!" De apostelen leggen, na Jezus' hemelvaart, op den band met Israël weer telkens volken nadruk, en ook in de vergerichten der Openbaring op Pathmos, wordt dit beeld van Israël even telkens het kader, waarin de volinding ons geteekend wordt. In die volinding blijkt het dan ook één doorlopend werk Gods te zijn, dat uit het Paradijs daagde, met Abrahams roeping doorbrak, in Israël vasten vorm aannam, en zonder van dien vorm ooit te worden losgemaakt, zijn onzienlijke en sienlijke ontplooiing tegengaat.

Dr. A. K.

Van het lijden onze Heeren.

I.

„Ziet, of er een smart zij, gelijk mijne smart".

Gaat het u lieden niet aan, gij allen die over den weg gaat? Schouwt het aan en ziet, of er een smarte zij gelijk mijne smart, die mij aangedaan is, waarmede de HEERE mij bedroeft heeft.

Klaagliederen 1: 12.

De tijd is er geweest, en lang hield die tijd aan, dat in 't Christendom al wie heilighen leedde zich gedurig in Jezus en zijn Kruis veronk. Maar toch liet dit diepdergaand gevoel noch onvoldaan, en daarom werd ondertijd nog een vervolggroep van zeven weken op zij gezet, om Jezus' lijden te gedenken. Dan speelde men zich aan genot en vernam. Men was met Jezus meer dan met de wereld bezig. Het Kruis wist aller ziel en zin te boeien. Met al de sprankelen van een diep en warm medegevoel leed men met in wat de Heiland leed. Altoos het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegdroeg, alsof telkens het lullend oer de klacht opving: „Gaat het u niet aan, gij die op den weg voorbijgaat? Schouwt het aan en ziet of er een smarte zij, gelijk mijne smart".

Van dit zich verliezen in het mysterie van het lijden onze Heeren heeft zich reeds de vorige eeuw vervreemd. Niet uit onverschilligheid, maar uit tijdgenis. De dagen ontschoten ons, eer onze hand ze greep. Men voelde ook wel, dat er in 't Kruis een diepe verborgenheid schuilt, maar ontroft er zijn niet aan door aan Jezus de martelaarskroon te reiken. Desnoods als onder alle martelaren den bitterst gemartelde wilde men nog den kruiseling van Golgotha eeren, maar voelde 't zelf niet, hoe men juist daardoor 't Lam Gods zijn eere roof. Als het eeniglijk op wreed en gruwelijk woeden tegen het lichaam aankomt, leed zoo menig bloedgetuige voor Jezus nog bitterder dan zijn Heere. Niet het Kruis maakte Jezus tot den Man van Smarte, maar het is de Man van Smarte die op Golgotha's Kruis het stempel afdrukt van nooit ondergaande gedachten.

In dit lijden van den Man van Smarte is een zijde die zich naar buiten vertoont, en een andere zijde die zich naar binnen verbergt. Zij daarom ditmaal in de zeven weken die ons van den Goeden Vrijdag scheiden, op dien verborgen kant van dit geheel eenig lijden onze zielsaandacht zaaigetrokken. Geschieden en doorkruisen, de doorboring der handen en het nagelen aan het vloekhout eischen geen ongemeene verbeeldingskracht om 't al in te denken; maar wie zich niet dieper in dit Kruis kan verliezen, zal nooit wat voor en aan dit Kruis doorworsteld is, verstaan.

Het was op Golgotha niet de vraag, hoe 't Kruis was, maar wie Hij was, dien men er aansloeg. Ge overdrift niet zooge, ontrooft in 't diepst uwer ziel, belijdt dat 't bloed 't deed, 't bloed dat uit zijn wonde leekte en drupte, maar toch alleen omdat in dit bloed 't leven was, 't leven van Gods eigen Zoon.

Neem daarom het Kruis niet te eng, maar dat Kruis met de slagschaduw, die 't zoo donker vooruileg tot in de Kribbe van Bethlehem. Met heel Christus' Kerk belijdt ge immers wat onze Catechismus antwoordt op de vraag: Wat verstaat ge door het woord: *geleden*? Dit, dat mijn Heiland, aan lichaam en ziel den ganzen tijd zijns levens op deze aarde den toorn Gods tegen de zonde des ganschen menschenlijks gelachtis gedragen heeft." In Bethlehem begon dit lijden, om eerst op Golgotha te worden voleind.

Jezus' menschenwording was geen schijn. Hij, die in de gestaltenisse Gods was, had zich zelf vermeteld, de gestalte eusdienstrechtz aangenomen hebbende. Rustend op Maria's schoot, wist het heilige Kindeke eerst van niets. Ook niet van zijn lijden. Maar onder 't zalig opgroeien moest al spoedig de drukkende wetenschap van 't lijden dat hem te wachten stond, zich in zijn zielsbeest ontplooiende, en nauwelijks tot helderder bewustzijn ontwakend, overviel hem de voorkennis van het lijden dat tot aan het graf hem zou vervolgen. Niet eerst toen in Gethsemane de belisknecht de hand aan hem sloeg, lang vooruit reeds wist Jezus alles wat hem wachtte. Nu is de voorwetenschap van de vreugde die komt, zelfs voor het kleine kind reeds vooruit een in die vreugd genieten; maar ook dan is de voorwetenschap van een kruis dat u opwacht, een vooruit reeds gekweld en gekruisigd worden; en het is onder die zielsbenauwende voorwetenschap, dat Jezus zijn weg op aarde vervolgde heeft. Het lijden dat u overvalt, spaart u lijden. Het lijden, dat ge vooruit niet aankomen, drukt er het u geraakt. En toch overwon Jezus dien bitteren druk zoo volkomen, dat zijn woord steeds kloek met alverken klank en zijn blik vol heilige innermenheid aantok al wie hem mocht naderen.

Maar in het diepst zijner ziel werkte die druk van het lijden toch al door. Geen hoop zelfs van ontlooiing aan 't lijden was hem gelaten. Hij zag het aankomen. Hij voorzigt het met volkomen zekerheid. De druk er van kon en mocht hem niet verliezen. Hij leed vooruit. Hij voorgevoelde wat kwam. En dat altoos met die diepdingende smart, die de vreeze des doods van zelf in den Heilige Gods wekken moest. Altoos die

bittere donkerheid in het verschiert. Met elken stap op zijn korten levensweg dat bittere einde een schrede nader. En niemand die het met hem voortag. Geen menscheijk hart dat een deel zijner smarten overnam. Geen toon van bemoeiding, geen woord van troost dat hem tegenkloek. Steeds met de donkerheid in zijn ziel alleen. Tot hij eindelijk zelf het zwijgen afbrak, en toen zelfs was er onder zijn eigen jongeren niet één die 't geloofde, niet één die 't begreep.

Het was op den Thabor dat 't hooge woord er bij Jezus uitkwam. Zijn drie beste, zijn drie intiemste jongeren, hadden daar zijn heerlijkheid aanschouwd, meegedeeld in die ure van zijn vooruitgegrepen glorie. Juist die glorie had hen kunnen misleiden. En daarom zegt Jezus 't hun: Spreek van die glorie met niemand. Denk aan Johannes den Dooper. De onheilge wereld heeft aan den Dooper haar boezem wel gekoeld. En nu, weet dit: *alsoo zal ook de Zoon des menschen van haar lijden*.

Die drie zelfs verstonden niet, wat 't voor Jezus was, om dit uit te spreken. IJlings loopen ze er over heen. Ze hechten er nauwelijks aan. Maar voor Jezus was dit uitspreken een daad. Een eindelijk ontsluiten van het geheim zijns levens. En ten slotte dan toch uitspreken wat geen zijner jongeren vermoedde. Een heel deelgenoot maken van wat in het verborgene zijner ziel hem reeds over lange jaren benauwd had. En nu is 't er uit. Maar nu ook moet Jezus den afstand, die zijn innerlijk zielsbeest van de gedachtenwereld zijner jongeren scheide. Nooit moet Jezus zich meer alleen hebben gevoeld, dan toen hij dit mysterie van zijn lijden eindelijk ontsloot, en er geen enkele tegenklank van zijn jongeren op volgde. Voor Jezus zelf was 't er nu uit, maar het keerde op 't eigen oogenblik nog pijlijker in zijn zielsbewustzijn terug. Zoo ten volle werd het in die ure aan hem bewaarheid, wat we in Jesaja 63 lezen: „Ik heb de pers alleen getreden, en niemand was met mij. Ik zag toe, en er was niemand die hielp".

Hij leed jaren vooruit, en niemand, die op den weg voorbijging, zag het of merkte het op. En zoo terecht is daarom Jeremia's klacht op Jezus toegepast, toen hij uitriep: „Gijlieden die op den weg voorbijgaat, schouwt en ziet of er een smart zij gelijk mijne smart, die mij aangedaan is, en waarmede de Heere mij bedroeft heeft".

Alles komt hier aan op het hart van Jezus. Niet aan zijn doornagelde handen en doorboorde voeten, neen, in dit hart van Jezus is het lijden dat Gods uitverkorenen redt, geleiden. Smart meer dan pijn was zijn lijden, en daarom is Man van Smarte zijn naam geworden. En die smart die niet eerst met Golgotha kwam, maar jarenlang vooruit Golgotha aankondigde, is geleiden in zijn hart. Daar in de worsteling doorworsteld. In dit hart van Jezus is elken morgen dat hij ontwaakte, en elken avond dat hij zich ter ruste legde, het wee van angstige verbijstering opgekomen. Een lijden dat nooit en nimmer één kind den menschen zal doorgronden, maar dat, voorzover we het peilen kunnen, binnen in dit hart van Jezus moet gekend worden.

Aan 't Kruis was het de doodsrik, waarin dit gefolterde hart zijn ruste hervond.

Dr. A. K.

Amsterdam, 24 Februari 1911.

Met hartelijke waardeering voor zijn persoon en arbeid zij ook hier hulde gebracht aan onze hooggeachtten broeder Dr. N. A. de Gaay Fortman, die j.l. Zondag zijn veertigjarig jubileum als predikant vieren mocht.

Dat de gemeente van Amsterdam, die hij sinds 1884 diende, hem op dien dag menig blijk van liefde en dankbaarheid schonk, valt niet te verwonderen. Reeds het feit, dat hij in 1886 den moed had voor de belijdenis en vrijheid van onze Kerk pal te staan, geeft hem recht op een ereplaats. In die dagen van strijd, toen zoo menig predikant, op wiens beginseltrouw men huizen meende te mogen bouwen, zoo zwak bleek als een rietstam, schitterde de mannelijke trouw van zijn hart. En die trouw sierde hem te meer, omdat Da. de Gaay Fortman van nature geen strijdslustige figuur is; met de kemphanen uit het henenklok, waarmede Vondel onze Calvinistische predikanten uit vroeger tijd vergeleek, wel niets gemeen heeft, en veelzeker teederheid des gemoeds den grondtoon vormt van zijn karakter.

Als predikant heeft Da. de Gaay Fortman dan ook vooral zijn kruit gezocht in herderlijke zielzorg, in trouw huisbezoek en in hartelijk meeleven met de leden zijner gemeente. Voor hen was hij in de eerste plaats een raadsman in nood, een trooster in moeilijkheden, een vriend, wiens hart altoos voor hen openstond. En diezelfde trek van zijn karakter komt ook uit in de warme belangstelling, steeds door hem betoond in allerlei arbeid van barmhartigheid. Op diakonaal gebied gaf hij meermalen uitnemende adviezen, en wat hij praktisch deed, o.a. voor de Johannesstichting te Nieuwveen en voor de Gereformeerde ziekenverpleging, deed hem zelfs buiten onzen kring een goeden naam verwerven. Op diezelfde lijn ligt, dat inzonderheid de medische zending steeds de bijzondere liefde had van zijn hart, zoals nog onlangs bleek uit de kostelijke studie, die hij over dit onderwerp ons bood.

Dat Da. de Gaay Fortman, behalve dezen praktischen arbeid, ook zin en lust had voor allerlei studie, inzonderheid op het gebied der kerkhistorie, bewijst de veelzijdigheid van zijn aanleg. Inzonderheid danken we aan zijn verblijf als predikant te Vlissingen menige belangrijke bijdrage over de Zeeuwse kerkgeschiedenis, uit oude archieven en bestoven folianten opgediept. En onze lezers zullen zich nog wel herinneren, hoe Da. de Gaay Fortman jarenlang het feuilleton voor *De Hervormd* schreef, en inzonderheid uit de martelaarsgeschiedenis der Christelijke Kerk menige treffende gebeurtenis te verhalen wist.

Moge God de Heere hem nog lang sparen, en zegene Hij den avond zijns levens.

Het feit, dat Da. van der Pol te Benthuisen zijn ontslag heeft gevraagd als predikant in de Hervormde Kerk aldaar, met het doel bij de Gereformeerde Kerken zich

aan te sluiten, heeft de aandacht getrokken. Zelfs werden in de pers allerlei, ten deele zelfs onjuiste, berichten verspreid omtrent de oorzaken, die tot dit conflict aanleiding hadden gegeven. Het is ons daarom aangenaam een schrijven van Ds. v. d. Pol zelf te kunnen plaatsen, waarin hij de noodige inlichtingen geeft over de motieven voor zijn besluit. Het luidt aldus:

Geachte Redactie!

Vergun mij eenige plaatsruimte in uw blad, om mijn uittreden uit de Ned. Herv. Kerk toe te lichten. Het is mij toch onmogelijk de vele vragen, die mij daaromtrent schriftelijk werden gedaan, ieder afzonderlijk te beantwoorden. Ik kan beter verwijzen naar het nummer van uw blad.

Mijn ontslag aanvraag heb ik voor den kerkeraad met 3 punten gemotiveerd.

Mijn eerste reden ligt in de belijdenisquaestie, die ik in mijn gemeente heb gehad.

Men was hier gewoon, zich te laten aannemen op een enkel verstandelijke belijdenis, waarbij het hart slechts in zooverre gemoed werd, dat de belijder des zins en willens was te streven naar betgeven hem voor zijn hart ontbrak. Het geloof, waarvan men belijdenis deed, bestond dus alleen uit een stellig weten of kennis, waardoor men alles voor waarachtig hieldt, dat ons God in Zijn Woord geopenbaard heeft, maar het 2de gedeelte, waaruit een waar geloof moet bestaan, volgens den Heidelbergischen Catechismus (vraag 21), ontbrak. Men wilde geen belijdenis doen van een vast vertrouwen, door den Heiligen Geest gewerkt in het hart; men wilde niet verklaren, dat niet alleen anderen, maar ook hun vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid van God geschonken was.

Ik heb toen gewezen op het verband tusschen belijdenis en avondmaal. Hoe de raad der kerk door het bewijs van lidmaatschap uit te reiken tevens, voor zoover het aan hem te beoordeelen staat, een bewijs gaf voor vrijen toegang tot de tafel des Heeren. Dat de kerkeraad dus op grond van vraag 81 en 82 van den Heidelbergischen Catechismus van den belijder vorderde de verzekering, die in deze vragen voor den avondmaalsganger worden gesteld. Niet om zich een beoordeelen van het hart aan te matigen. De Heere alleen oordeelt over wat er schuilt in het diepst van de ziel; daartoe is een mensche en dus ook de ambtsdrager in de kerk onbekwaam. Maar de kerkeraad moet eischen de belijdenis van den mond. In dezen verlangde ik dan ook niets meer, maar ook niets minder, dan een belijdenis met den mond van de aannemelingen, dat zij die vereischen voor een avondmaalsganger bezaten. Wilden zij hierbij huichelen, dat moesten ze dan maar verantwoorden voor den Kenner des harten.

Om nu de ontheilgung van het Verbond, voor zoover dit aan mij stond, te verhinderen, heb ik toen de belijdenisvragen eenigzins anders gesteld, dan de formuliervragen in de Ned. Herv. Kerk aangeven. Ik had daartoe op grond van de reglementen het recht. Ook bij deze wijziging heb ik mij aan de leer der vaderen gehouden.

En waar nu de eerste vraag, die den belijder gesteld wordt in de Ned. Herv. Kerk, luidt:

„In tegenwoordigheid van God en van Zijne gemeente vraag ik u:

Belijdt gij te gelooven in God den Vader, den Almachtigen Schepper des hemels en der aarde en in Jezus Christus, Zijnen eniggeboren Zoon, onzen Heere en in den Heiligen Geest?" zoo heb ik, de vragen 26, 34 en 53 van den Heidelbergischen Catechismus tot grondslag nemende, van mijne catechisanten geëischt, dat zij zouden verklaren dat „de eeuwige Vader onze Heeren Jezus Christus, om Zijne Zoons wille ook hun God en hun Vader was; dat „onze Heere" ook hen gekocht had met Zijn dierbaar bloed; dat de Heilige Geest ook hun gegeven was.

Dit konden en daarom wilden zij dit gelukkig ook niet. Zij wilden zich echter aan de uitlegging van onzen Catechismus niet storen; zij toon gingen naar den kerkeraad van een naburige gemeente. Daar zijn ze toen aangenomen op de formuliervragen, die ze nu hebben uitgeleed naar hun zin. Zoo kwam de vraag aan onzen kerkeraad om deze lidmaten in te schrijven. Hiertoe vond ik geen vrijmoedigheid. Daarop heeft de dienstoudende ouderling op een vergadering van den kerkeraad, uitgeleed door het classicaal bestuur, onder bijzijn van twee leden van dit bestuur, deze lidmaten geboekt.

Zoo is het mij duidelijk geworden:

No. 1. dat de kerkeraad van een andere gemeente heerschappij kon voeren over onze gemeente, om ons eens te komen vertellen, wie wij in onze gemeente als lidmaten hadden te erkennen en behoorden toe te laten tot de tafel des Heeren.

No. 2. dat door deze dingen het sacrament van het Avondmaal niet meer kon worden bediend naar de instelling van Christus; onze kerkeraad toch kan die aangenomen personen nu niet meer wezen, tenzij — en hiermee kom ik tot het 2de motief van mijn uittreden — op hen wordt toegepast de sleutelmacht, in het bijzonder de 2de sleutel: de Christelijke ban.

In de 85ste vraag van den Catechismus staat het overeenkomstig Gods Woord duidelijk uitgedrukt, dat deze sleutelmacht berust bij de „gemeente of degenen, die van de gemeente daartoe verordind zijn," n.l. de kerkeraad.

Hiermede wil ik natuurlijk niet beweren, dat er van een beslissing van den kerkeraad, in zake opzicht en tucht, geen hooger beroep moet zijn bij een vergadering van ambtsdragers met meer cumulatieve macht: classicaal vergadering of synode, maar houd ik staande, dat zulke vergaderingen nooit eenige bevoegde macht ten opzichte van den raad der plaatselijke gemeente bezitten; dat m. a. w. de optieners der gemeente ten opzichte van de sleutelmacht in de eerste plaats verantwoordelijk zijn aan God en eerst daarna, in de tweede plaats verantwoordelijk verhoudend zijn aan eenige kerkelijke vergadering. Dat dus bij geschil tusschen kerkeraad en classicaal vergadering over de toepassing van een tuchtmiddel, de kerkeraad zich mag onderwerpen alleen dan, wanneer hij daardoor in zijn geweten niet wordt bezaaid of volgens zijn ernstige overtuiging zou moeten handelen in strijd met des Konings gebod. Geen kerkelijke vergadering noch bestuur, maar de optieners der gemeente, zijn verantwoordelijk aan den Koning der kerk.

In mijn gemeente schijnt de kerkeraad de verantwoordelijkheid van zich af op classicaal en provinciaal bestuur. Ik heb geen vrijmoedigheid meer, hier langer aan mede te werken.

Mijn derde motief raakt het kerkelijk verband. Onze gemeente houdt verband met na-

buurige kerken, die openlijk den Zoon van God loochenen. Dit verband wordt erkend door het aannemen van attestaties van overkomende lidmaten en door het laten optreden van moderne predikanten tijdens vacature in onze gemeente. Terwijl men dan de fout begaat, dit verband te loochenen, wanneer er in vacature, dus krachten het kerkverband, een modern predikant den dienst vervult; en kerkeraad de gemeente blijven dan grootendeels thuis. Dit nu is dubbelhartig. Erken het verband, maar heb dan ook den moed om dit altijd en overal te doen, en blijf dus bij zoo'n prediking niet thuis; of erken het verband niet, maar snijdt het dan ook volkomen door.

„We kunnen dit niet," is mij al zoo dikwijls geantwoord. Maar waarom toch niet? Hangt dan het bestaan van de gemeente des Heeren, van Christus' kerk, aan staatsgeld en kerkelijke eigendommen, die men ons bij handbreuk ontfangen, of aan des Konings uitspraak: „De poorten der hell zullen mijnne gemeente niet overweldigen?" Zijn we niet met kerkebouw en rijksrtractement ook onzen Heere kwijt?

Och, mocht het eens wat meer worden verstaan, wat Christus ons leert, dat de tijd nu reeds eeuwen gekomen is, dat men niet meer op dezen of genen berg, in dit of dat kerkgebouw, den Vader bij uitsluiting kan aanbid-den, maar dat die Hem aanbidden dit moeten doen in geest en in waarheid. Die gemeente, waarin het Woord des Heeren blijft, d. i. waarin Zijne geboden worden onderhouden en gevolgd ook op keikelijk gebied, van zoo'n gemeente scheidt de Christus niet, ook al scheidt die gemeente zich af van het synodaal verband. Blijf in Mij, en Ik zal in u blijven. (Joh. 15: 4).

Onze vaderen zijn toch ook geen richters van nieuwe kerken, maar kerkhervormers geweest, toen zij het verband met paus en concilie verbraken.

En hiermede meen ik voldoende de vragen beantwoord te hebben, die van verschillende zijden mij werden gesteld.

Men vroeg mij hoe mijn hart gesteld is onder deze daad. Zoek men er eerocht acht op een Fariseersch gemoed, dan wijs ik die beschuldiging beslist terug; doch wil het volmondig belijden dat, als bij velen, ook bij mij het hoofd zooveel verder reeds is dan het hart; dat vóór den beslissenden stap zoo dikwijls vrees voor de toekomst mij beving. Maar waar ik klaar en duidelijk zag des Heeren geopenbaard wil, wilde ik alleen zien in dit gebod, blind voor de toekomst, vragende aan Hem. Die zoo meestal doet boven bidden en boven denken, om ook mij maar weer te schenken vrede en rust in het hart en vertrouwen op Hem, die als de Hemelsche Vader weet, alles wat ook ik behoeft.

U geachte redactie, dankend voor de plaatsing, Hoogachtend, Benthuisen. Ds. J. v. d. Pol.

Dit schrijven, dat door zijn ernstigen en waardigen toon sympathiek aandoet, toont zeker, dat Ds. van der Pol een open oog heeft voor de verkeerde toestanden in de Hervormde Kerk en uit oprechte overtuiging tot dezen stap is gekomen. Hij heeft een ernstige poging gemaakt om de zoogenaamde aanneming tot lidmaten van de jeugdige leden der Kerk, die belijdenis des geloofs wilden afleggen, meer tot een daad des harten te maken; en toen door de Kerkbesturen deze poging verijdeld werd en zijn Kerkeraad geen moed genoeg bleek te bezitten om bij het eenmaal genomen besluit te volharden, heeft hij zijn ambt neergelegd in een Kerk, waar hij meende dat ambt niet langer naar de inspraak zijner conscientie te kunnen waarnemen.

Maar hoevel bewondering we ook voelen voor den zedelijken ernst, die uit deze daad spreekt, en hoezeer we van harte hopen, dat hij straks uit onze Gereformeerde Kerken een nieuwe roeping zal ontvangen, toch zij naar aanleiding van dit schrijven een dubbele opmerking ons veroorloofd, die niet als onvriendelijke kritiek is bedoeld, maar wel om tot meerdere helderheid te komen.

In de eerste plaats, wat de aannemingsquaestie betreft, zijn we het van harte met Da. van der Pol eens, dat de zoogenaamde aanneming en bevestiging van lidmaten in de Hervormde Kerk principieel verkeerd is. Men is lidmaat van de Kerk van Christus door zijn geboorte uit geloovige ouders, en in den doop wordt dit lidmaatschap ons reeds bevestigd. En de zoogenaamde „aanneming" kan en mag niet anders wezen, dan dat de volwassene nu persoonlijk belijdenis aflegt van zijn geloof, om, op grond van die geloofsbelijdenis, tot het Avondmaal toegelaten te worden. Dat Da. van der Pol op dit verband tusschen de belijdenis des geloofs en het Avondmaal nadruk heeft gelegd en daarbij ook in de vragen, die aan de „aannemelingen" gesteld werden, duidelijk wilde doen uitkomen, dat de belijdenis des geloofs niet alleen bestaat in een verstandelijk voor waar houden van wat de Kerk leert, maar een belijden moet zijn met den mond van wat het hart geloof, is op zich zelf volkomen juist en stemt geheel overeen met wat onze Gereformeerde Kerken steeds hebben uitgesproken. De belijdenis des geloofs heeft geen ander doel dan om toelating tot het Avondmaal te krijgen, en wie deze belijdenis aflegt, zonder met het hart te gelooven, maakte zich daarom schuldig tegenover God en de gemeente aan onoprechtheid. Maar hoezeer we het op deze punten met Ds. van der Pol van harte eens zijn, we hebben wel eenige bedenking tegen de vragen zelf, door hem bij de „aanneming" gesteld, omdat deze feitelijk uitgaan van de onderstelling, dat ieder, die aan het Avondmaal gaat, ook verkeerdelijk moet wezen, dat zijn zonden hem vergeven zijn. Wel beroept hij zich hiervoor op de omschrijving, die onze Catechismus geeft van het ware of oprechte geloof, dat dit niet alleen een zeker kennen of weten is, waardoor al alles voor waarachtig houd, wat God mij in zijn woord geopenbaard heeft, maar ook een zeker vertrouwen, dat God niet alleen anderen, maar ook mij vergeving der zonden om Christus wille geschonken heeft; — doch hij vergeet hierbij tweemaal. Vooreerst, dat onze Catechismus hier wel het echte geloof tekent in tegenstelling met het valsche geloof, maar dat de onderwijzer daartoe het geloof

neemt in zijn volste en rijkste ontplooiing. Zoals een natuurkundige bij zijn beschrijving van een bepaalde boomsoort niet alleen de zaadkorrel, maar den geheelen boom met zijn wortel, stam, takken, bladeren, bloesem en vrucht beschrijft, zoo doet ook onze Catechismus. Maar daaruit volgt natuurlijk niet, dat een boom, die de vrucht nog niet draagt, daarom geen echte boom zou wezen. En zoo nu is het ook hier. Al ligt in het geloof naar zijn aard en wezen het hartelijk vertrouwen, dat de zonden mij vergeven zijn, opgesloten, toch zal dat vertrouwen zich daarom nog niet altoos en terstond in de dadelijkheid des geloofs, gelijk onze vaderen het noemden, openbaren. Iemand kan een waarachtig geloovige zijn en de vergeving der zonde bezitten, zonder zich zelf klaar en helder bewust te zijn, dat deze vergeving der zonde hem reeds geschonken is. Reeds daarom schijnt het ons niet geoorloofd, deze vraag van onzen Catechismus, waarin de volle openbaring van het geloof ons beschreven wordt, bij de belijdenis des geloofs aan allen voor te leggen. Men heeft hier rekening te houden met het feit, dat er in het geloofsleven een voortschrijdende ontwikkeling is, en vooral met de schuchterheid aan jeugdige lidmaten eigen, om openlijk voor heel de gemeente te verklaren: ik weet, dat de vergeving der zonden mij geschonken is.

En in de tweede plaats mag hierbij ook niet uit het oog verloren, dat het Avondmaal, waartoe deze belijdenis des geloofs den toegang ontsluit, niet dient om een bewijs te geven, hoe sterk ons geloof is, maar juist omgekeerd, om de zwakheid van ons geloof te hulp te komen en ons geloof te versterken. Volkomen terecht stelt ons Avondmaalsformulier daarom bij de zelfbeproefing eenzijdig den eisch, dat er geloof moet wezen. Immers het vraagt, of wij de *gewisse belofte Gods* gelooven; want wie deze belofte Gods verwerpt, maakt God tot een leugenaar en kan daarom ook niet ten Avondmaal gaan. Maar aan de andere zijde wordt er met nadruk op gewezen, dat al bevinden we in ons, dat we nog geen volkomen geloof hebben en dagelijks te kampen hebben met de *swaakheid* van ons geloof, dit toch geen beletsel voor God den Heere is, om ons in genade aan te nemen en ons tot Zijn heiligen disch toe te laten. En waar God de Heere om deze onvolkomenheid en zwakheid van ons geloof ons niet buitensluit, daar mag de Kerk zeker niet bij de toelating tot het Avondmaal als eisch stellen, dat er wel een „volkomen geloof" zou moeten aanwezig zijn.

Hierin nu schuilt juist de moeilijkheid bij de vragen, die de Kerk bij de belijdenis des geloofs te stellen heeft. Ze mag eenzijdig de vragen nooit zóó formuleren, dat de „aanneming" daardoor den indruk krijgt, alsof van hem alleen zekere verstandelijke instemming met de belijdenis der Kerk werd gevraagd. Daar in heeft Da. van der Pol volkomen gelijk. Maar aan de andere zijde mogen ze evenmin zóó worden geformuleerd, dat allen de „volkommenheid in het geloof" daarop een antwoord kunnen geven, want dan zouden de zwakken in het geloof, voor wie het Avondmaal toch in de eerste plaats ingesteld is, buitengesloten worden. En al zal dit laatste nu wel niet de bedoeling van Ds. van der Pol zijn, zoals hij de vragen formuleert, lag die uitsluiting er wel degelijk in. We weten niet, in hoeverre de jonge lidmaten te Benthuisen, die weigerden op deze vragen te antwoorden, dit deden op grond van dit conscientiebewaar; maar indien er daarenten onder waren, dan lag de schuld hiervan toch ten deele bij deze door den Kerkeraad gestelde vragen.

Wat Da. van der Pol opmerkt, dat hij geen Labadisme drijft, wil, want dat hij aan de Kerk geen oordeel toekent over iemands staat voor God, is tot op zekere hoogte juist. Maar al wil hij, dat de Kerk alleen de vragen zal stellen, en voorts aan ieders conscientie zal overlaten, of men daarop met een oprecht geweten ja kan antwoorden, daarmede wil de gevaar van Labadisme toch niet geheel buitengesloten. Want de Kerk beaamt toch door den inhoud der vragen, die ze stelt, wie ze tot het Avondmaal zal toelaten. De fout nu van het Labadisme en van al die richtingen is, dat men een gemeente wil van *volmaakt* geloovigen, hetzij dan dat deze volmaaktheid zich openbaren moet in de verzekerdheid des geloofs of in een kennelijke bekeering en heiligheid des levens. En deze fout is niet geheel door Ds. van der Pol vermeden. Zoals de belijdenisvragen door hem geformuleerd werden, zijn ze dan ook niet door onze Gereformeerde vaderen gesteld, en zouden we ze ook niet gaarne in onze Gereformeerde Kerken gesteld zien. We spreken dit zoo openhartig uit, om elken zweem van misverstand op dit punt te voorkomen.

En wat in de tweede plaats zijn daad van afscheiding van de Hervormde Kerk betreft, om bij de Gereformeerde Kerken zich te voegen, zoo zijn we zeker van harte dankbaar, dat God de Heere zijn oogen heeft geopend voor het bederf der Synodale organisatie en hem de begeerte heeft geschonken, om zich bij onze Kerken aan te sluiten; maar de vraag komt toch op en mag ook wel publiek worden besproken, of een predikant in zulk een geval niet verplicht is eerst een ernstige poging te doen, om ook zijn Kerkeraad en gemeente te bewegen met de Synodale organisatie te breken. Wie een ambt van God ontvangen heeft en daarmede ook de verantwoordelijkheid draagt voor de gemeente, die hem is toebetroofd, kan niet volstaan met voor zich zelf te breken met een zondigen toestand, maar heeft ook de gemeente, waerover hij als herder gesteld is, uit die zondige banden te verlossen. Eerst wanneer deze poging vruchteloos is gebleken en niet alleen de Kerkeraad, maar ook de gemeente geweigerd heeft naar het woord van den predikant

te hooren, de herder een gemeen andere roe Calvin stee dragers in de Reforma schijnt ons Hervormde Voor partien anders, maar roeping te v instituut, w Benthuisen v omdat na die in 18 trachtte te actie hier r dan ook r openbaring d. Pol me heeft gesteld in dien zin brief niet e heel beoorde niet zozeer wijze uit te korten tijd voor deed, v vormde Ker ambtelijke re

Dr. Kromm Kerk onze r dat Dr. A. kiescolleges extensio aan voor we hen

Ook erken in deze period veroordeeld gronden de f het kiescolle stent hij to z. i. te recht

Hiermede stelling, die den weg ger Dr. Kuypen heeft geoorde de invoering Dr. Kromsijn zijn kracht z

Wat Dr. Dr. Kuypen is teruggeko coöpatie doo der kiescolle maar doet l liep niet over

Intusschen deze wijzigin enigmeeder Dr. Kromsijn 1867 nog in Gereformeerde principieel li om alleen d

De zaak i ethischen, die overal de m hadden gekr college wilde invloed der breken. Dat ge pieele redenen reformeerden sterker bleek hun machtspr door bedreig merkte dit al daarom zoo k het kiescolle dus abnormal 1867.

Toch was l belang, dat b maar Dr. F diepers studie recht hem tot dat hij vroeg macht van d zingen den n daarom met i Voetius, de N de beste schri Kerkrecht ee bij de ver hadden afgele en noodzakel verre achte stelling: kies coöpatie d was. Door e beide uiterste Synode een g onmogelijk g Kerkeraad o wettigen invi het kiescolle Kerkeraad n komen. De f tarians der f keuze te doen vicieuze stels meer over n raad, uit v niteit in de voor het kie raden tegen i wilden ingaa meerden wild

En eindelijk minder juist i in 1881 van stelsel van k Wanneer Dr. De Herant zien, dat inte kraas als in t bezwaar tege ken, dat alle ontbrak en bare ongeloo wandel mee de verkiesing Intusschen, d stelsel van h per opmerkte